Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова, доктору історичних
наук, доценту, доценту кафедри
джерелознавства та спеціальних історичних
дисциплін Історичного факультету
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

ПОДОБЄД Олені Андріївні

ВІДГУК

на дисертаційну роботу ПОПЧЕНКА Івана Сергійовича на тему: «Національна скаутська організація України «Пласт» (1991-2014 роки): відновлення та діяльність», що подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дисертаційна робота ПОПЧЕНКА Івана Сергійовича присвячена науковому осмисленню питань відновлення та діяльності Національної скаутської організації України «Пласт» в умовах суспільно-політичних трансформаційних зрушень, що спостерігалися в Україні за часів незалежності в 1991-2014 роках. Вона комплексно досліджує відновлення та діяльність Національної скаутської організації України «Пласт», що обумовлювалися її історичними здобутками та роллю в суспільно-патріотичному вихованні молоді, а також формуванням концептуальних засад молодіжної політики України, котра вибудовувалася в тому числі під впливом пластового руху та його принципів, а також враховуючи потребу вітчизняного соціуму в наявності суспільно свідомої відповідальної молоді.

Дослідження є актуальним з тієї точки зору, що на сучасному етапі розвиток молодіжних національно-патріотичних рухів є одним з найважливіших завдань України в контексті її військового, культурного та ідеологічного протистояння з Російською Федерацією. В умовах гібридної війни РФ проти України скаутинг є одним із механізмів запобігання деструктивним інформаційним впливам на свідомість дітей та молоді, а Пласт – безпосередньою структурою реалізації даного завдання. Крім того, саме завдяки роботі Пласту нашій державі вдалося уніфікувати молодіжну політику, забезпечивши належне нормативно-правове підґрунтя розвитку скаутського руху в Україні й чітко визначивши в ньому місце пластового руху.

І. С. Попченко демонструє розуміння першопричин становлення та подальшого розвитку скаутського руху на українських землях наприкінці XIX – на початку XX століття, а також передумов заборони діяльності Пласту напередодні Другої світової війни. Автор детально аналізує ключові зрізи функціонування Пласту в екзилі та окреслює роль української діаспори в процесі відродження організації на території України після початку «Перебудови» в СРСР (Розділ 2), що дає змогу максимально повно визначити політичні та соціальні аспекти даних процесів. Оскільки, як зазначає дисертант, «під час перебування українських земель у складі СРСР дана можливість була єдиним життєздатним сценарієм для збереження традицій та історії Пласту, котрі згодом пластуни-емігранти змогли передати своїм українським колегам у процесі відновлення діяльності, становлення й налагодження функціонування організації на теренах незалежної України» (с. 104-105).

У роботі запропоноване авторське бачення та аналіз наявних теоретичних напрацювань вітчизняних і зарубіжних авторів щодо ключових тенденцій, специфіки та проблемних аспектів відновлення та подальшої еволюції Пласту на території України за часів незалежності. Крім того, наголос робиться на використанні матеріалів мас-медіа та пластових видань, котрі

містять найточнішу інформацію щодо ключових подій в історії розвитку цієї організації та дані, які стосуються діяльності її членів. Адже, як стверджує автор, «розвиваючи свою діяльність на теренах незалежної України, Пласт теж самостійно налагоджував видавничу справу» (с. 141). А, «зважаючи на інтенсивний розвиток науково-технічного й технологічного прогресу, інформаційна діяльність Пласту поступово майже повністю перейшла в Інтернет-простір» (с. 142).

Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про високий рівень самостійності реалізованого наукового пошуку. Автор дотримувався принципів та вимог академічної доброчесності, демонструючи знання та розуміння культури посилань, повагу до інтелектуальної власності інших науковців. Наведені у дисертації факти та дані підтверджуються необхідними посиланнями на джерела або наукові видання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційна робота характеризується високим ступенем обґрунтованості кожного наукового положення і висновків, достовірність яких базується на ґрунтовній джерельній базі та документальних матеріалах, на основі яких в українську науку введено конкретний фактологічний масив, опрацьований автором. У дисертації сформульовано низку належно обґрунтованих наукових положень, що є внеском здобувача в історичну науку.

Робота є логічною та послідовною. Зміст роботи відповідає темі дослідження.

Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації, її теоретичний і методологічний рівень забезпечуються поєднанням сучасних методів дослідження, ґрунтовним аналізом джерел з проблематики дисертації і широким теоретичним обґрунтуванням особливостей відновлення та діяльності Національної скаутської організації України «Пласт» за часів незалежності (1991-2014 роки).

Зазначимо, що важливим є висновок автора про те, що «у 2012 році до свого 100-літнього ювілею Пласт в Україні підійшов як організація з добре закріпленим статусом всеукраїнської структури, здобувши визнання на рівні держави, авторитет серед громадських організацій та ставши вагомою складовою розвитку скаутингу в країні» та «у міжнародному скаутському середовищі» (с. 192-193).

Заслуговують на увагу висновки дисертанта щодо ключових віх діяльності Пласту в незалежній Україні, котрі чітко відповідають завданням дослідження та свідчать про його наукову вагу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що внаслідок розкриття особливостей розвитку й специфіки діяльності Національної скаутської організації України «Пласт» як окремої самодостатньої одиниці вітчизняного скаутського руху в 1991-2014 роках, автором на конкретно-історичному матеріалі комплексно досліджено процес відродження Пласту на території України після здобуття нашою державою незалежності та трансформації його розвитку в умовах системних змін, що відбулися в суспільстві протягом 1990 -2000-х років, сягнувши свого апогею 2014 року. Наукова новизна не викликає заперечень та відповідає меті, завданням дисертації. Висновки дисертанта логічні, науково обґрунтовані, не викликають сумніву та свідчать про цінність дослідження для сучасної історичної науки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження випливає з його актуальності та наукової новизни і полягає в тому, що загальні висновки дисертаційної роботи є авторськими та науково обґрунтованими і можуть бути використані для подальших досліджень у галузі історії та археології. Напрацювання дисертаційної роботи можуть бути корисними для новітніх наукових розвідок в історичній сфері, зокрема, для наукових дисциплін, а також усіх суміжних дисциплін та напрямів історичної науки, у процесі підготовки низки навчальних курсів.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Відповідно до чинних вимог, основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи, зокрема ті, що складають елементи наукової новизни, висвітлені в наукових працях І. С. Попченка. За результатами дослідження дисертантом опубліковано 4 наукових статті: у наукових фахових виданнях України (3 статті), іноземних виданнях (1 стаття), які відображають наукові результати дослідження, та 8 тез доповідей на міжнародних і національних наукових конференціях. Публікації відповідають темі дисертації, є різноманітними за своїм змістом і всебічно розкривають наукову новизну одержаних результатів.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел.

Дисертаційне дослідження пов'язане з розробкою науково-дослідницької проблеми «Актуальні питання джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін», вивчення якої проводиться в межах ініціативної наукової тематики кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Відзначаючи високий рівень теоретичної та прикладної розробки проблематики дослідження, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження і побажання.

Вважаємо доцільним більше розширити тему інституційного виміру діяльності Пласту, а також більш чітко розкрити періодизацію дослідження. Також, було б влучно додати до третього розділу більше проєктів та програм, котрі реалізовувалися пластовими осередками в процесі їх діяльності в 1991-2014 роках.

Водночас, зазначені зауваження не впливають на високий науковий і прикладний рівень дисертаційної роботи, яка справляє позитивне враження

актуальністю дослідження проблеми, логікою викладення матеріалу, сутністю і аргументацію висновків.

Загальний висновок. Дисертаційна робота ПОПЧЕНКА Івана Сергійовича на тему «Національна скаутська організація України «Пласт» (1991-2014 роки): відновлення та діяльність», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія», є завершеним, самостійним і логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для ефективної реалізації діяльності скаутського руху в Україні.

Дисертаційна робота ПОПЧЕНКА Івана Сергійовича відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Опонент

кандидат педагогічних наук,
старший дослідник,
Заступник директора
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти» **Галина КОЛОМОЄЦЬ**

Підпис заступника директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Г. А. Коломоєць засвідчую.

Провідник фахівець відділу кадрів
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти» Любов ЛЯШЕНКО